

En vetenskaplig essä om samverkan mellan klasslärare och fritidshemslärare

A scientific essay on the collaboration between classroom teachers and after school care teachers

Av: Claudia Furtado och Marie Strömberg

Handledare: Frans Hagerman & Synne Myreböe
Södertörns högskola | Lärarutbildningen
Självständigt arbete 15 hp
Fritidspedagogiskt område I Hötterminen 2019
Grundlärarprogrammet med interkulturell profil med
inriktning mot fritidshem, erfarenhetsbaserad 180 hp

Abstract

A scientific essay on the collaboration between classroom teachers and after school care teachers.

The purpose of writing this scientific essay was to gain and a deeper understanding of the interaction between classroom teachers and after school-care teachers. This is an important issue to explore since the after school-care received a new chapter in the curriculum. Teaching in the after school-care should complement the school's teachings, it should also be based on each individual, the individual's requirements to construct a meaningful after school-activity time and learning. These dilemmas are based on experience in the profession, today the collaboration between the parties is mainly based on the needs of the classroom teacher, which is a common element in daily operations. In this essay, the situations where collaboration between classroom teachers and after school-care teachers fail are described. This due to the job description and the perception of the work are flawed in their design. In the theoretical approach, this essay shows the usage of a hermeneutic approach and the theory of practical knowledge. Hermeneutics can be described as an interpretive theory and is a scientific approach that is used as a tool to understand, together with practical knowledge and experience. This essay explores how after school-care teachers can understand the conditions that exist to reach acceptable collaboration between classroom teachers and after school-care teachers. These reflections are also of great importance where the dilemma has been observed from multiple perspectives, different research descriptions on collaboration, their views have created more insight on the topic and themes that this essay is based on. The result is a greater understanding of the classroom teacher's view of after school-care teachers based on these dilemmas, the issues, other perspectives and that the responsibility of collaboration cannot just rest on the educator. The issue of collaboration requires furthermore to be discussed at higher levels by the principal, the governing body and also where it is politicians are involved. We believe it is very important to highlight these issues to create and improve collaboration.

Keywords: Collaboration, professional roles, competences, classroom teachers, recreational home teachers

Sammanfattning

Syftet med att skriva denna vetenskapliga essä var att få en djupare förståelse för samverkan mellan klasslärare och fritidshemslärare. Detta är en viktig fråga att utforska då fritidshemmet fick ett nytt kapitel i läroplanen. Undervisningen i fritidshemmet skall komplettera skolan och även utifrån varje elevs enskilda behov, ge en meningsfull fritid samt lärande. Dessa dilemman utgår från vår erfarenhet inom yrket. Idag sker samverkan mellan parterna i huvudsak utifrån klasslärarens behov vilket är ett vanligt inslag i det dagliga arbetet. I denna essä beskrivs situationer där samverkan mellan klasslärare och fritidshemslärare brister. Detta eftersom arbetsbeskrivningen samt uppfattningen av arbetet är bristfällig i sin utformning. Vi har i denna undersökning valt att använda hermeneutik och även praktisk kunskapsteori. Hermeneutik kan beskrivas som en tolkningslära och är en vetenskaplig inriktning som användes som ett verktyg för förståelse tillsammans med praktiska kunskaper och erfarenheter. I denna essä utforskar vi hur fritidshemslärare kan förstå vilka förutsättningar som existerar för att nå en godtagbar samverkan mellan klasslärare och fritidshemslärare. Dessa reflektioner är också av stor betydelse där våra dilemman har setts utifrån flera perspektiv, olika forskares beskrivningar om samverkan samt de frågeställningar denna essä grundar sig i. Resultatet är en större förståelse för klasslärarnas syn på fritidshemslärare och att ansvaret för samverkan inte bara kan vila på pedagogerna. Samverkansfrågan måste också diskuteras på högre nivå av rektorer, huvudman och även på politisk nivå. Vi anser att det är av stor vikt att belysa dessa frågor för att skapa en bättre samverkan.

Nyckelord: Samverkan, yrkesroller, kompetenser, lärare, fritidshemslärare

Innehållsförteckning

Abstract.....	1
Sammanfattning.....	2
Innehållsförteckning.....	3
Inledning.....	5
Maries dilemma.....	6
Maries reflektion.....	7
Maries brygga.....	7
Claudias dilemma.....	8
Claudias reflektion.....	12
Claudias brygga.....	13
Syfte och frågeställningar	16
Metodologiska och teoretiska övervägande.....	17
Hermeneutik vetenskaplig essä.....	17
Den praktiska kunskapens teori.....	18
Etiska övervägande.....	18
Tidigare forskning.....	19
Vad är samverkan mellan skola och fritidshem?.....	22
Fritidshemmets historia, från omsorg till lärande	24
Fritidshemmets styrning.....	28
Rektorns roll och ansvarsområde om inte rektorn tar sitt ansvar vem ska då göra det?.....	30

Gemensam reflektion.....	32
Slutord.....	34
Litteraturlista.....	36

Inledning

Vi har arbetat inom skolverksamhet och fritidshemsverksamhet under många år nu och trots det går det inte att säga att en dag är den andra lik. Vi arbetar på helt olika håll och bådas dilemma har varit detsamma ”samverkan mellan skollärare och fritidshemslärare”.

Vi valde att skriva om detta för att det intresserar oss väldigt mycket. I dagsläget finns det inget bestämt om hur samverkan ska se ut och det är väldigt olika från skola till skola och även mellan klasser och givetvis pedagogerna emellan. Tanken med vår uppsats är att göra en jämförelse mellan vad som står i fritidspedagogernas kontra klasslärares arbetsbeskrivningar. Våra förhoppningar är att undersökningarna vi gör kan ge oss verktyg så att vi får en klarare bild vad beträffar samverkan mellan klasslärare och fritidshemslärare. Vi vill också ta reda på vad det är som styr hur samverkan ser ut på just de skolor vi arbetar på samt på vilka grunder detta beslutats.

Att samverka inom skola och mellan olika parter är något som berör väldigt många människor, detta känner vi redan till. Vi ser det som en viktig del i skolan, att denna samverkan ska ske på ett fungerande sätt. I dagsläget är det dock oklart hur detta ska gå till. Enligt styrdokumentet står det att *Fritidshemmet ska komplettera skolan* (Lgr11, 2018, s. 22). Rektorn är den som bär det yttersta ansvaret och innehar den centrala rollen för en fungerande verksamhet för både klasslärare och fritidshemslärare. Så är det dessvärre inte idag på många skolor. Vi upplever att skolledningen i ett flertal situationer inte är insatta i vad fritidshemslärarens uppdrag är.

Tiden rinner iväg och inom kort kommer vi vara färdiga med vår 3-åriga fritidshemsläraryt utbildning. Vi upplever att synen på vår kompetens som fritidshemslärare är densamma som tidigare eftersom skolledningen har så lite kunskap om vad vi kan bidra med. Vi vill också lyfta fram konkreta lösningar på hur skolan kan främja ett bättre samarbete mellan klasslärare och fritidshemslärare genom att synliggöra och ta till vara de olika kompetenser vi har.

Maries dilemma

Det ringer in och lunchrasten är slut för eleverna. Jag ser till att påminna killarna uppe på fotbollsplanen att det är dags att gå in samtidigt som jag hittar spadar, hinkar och bollar slängda i buskarna som jag plockar upp och lägger in i förrådet. På vägen in fångar jag upp några elever som inte uppfattat att det ringt in och skyndar på dem. Jag fastnar länge i kapprummet för att hjälpa till att hänga blöta kläder i torkskåpet samtidigt som jag ser till att alla elever kommer in på lektionen. Jag har hela förmiddagen varit med på elevernas lektioner och även haft rasttillsyn direkt efter deras lunch men nu har jag äntligen egen lunchrast på mitt schema. Jag går med tunga steg bort till köket och tar kaffet med mig in i det lilla rummet bredvid och sätter mig ner i soffan. Jag njuter av tystnaden och dricker mitt kaffe medan jag tittar ut genom fönstret och ser hur regndropparna rinner ner över rutan. Helt plötsligt rycks dörren upp och där står bildläraren. Han ser arg ut och utbrister i en otrevlig ton:

-Vem ska hjälpa mig på min bildlektion? Varför är ingen på plats och hjälper mig?

Han tittar anklagande på mig för att jag sitter i soffan och dricker en kopp kaffe. Jag känner hur jag ilsknar till men behåller lugnet och svarar honom:

-På mitt schema har jag lunchrast nu och jag vet inte vem som ska vara med på din lektion.

-Varför kan inte du vara det, säger han argt. -Jag kan inte undervisa utan att en fritidspersonal hjälper till!

-På mitt schema så har jag min lunchrast nu och du får fråga biträdande rektor som gör personalens schema om detta, svarar jag.

-Men han har lovat mig att jag ska få hjälp av fritidspersonal på mina lektioner så hur gör jag nu då?

-Du får ta det med honom, jag kan inte styra över vad han har lovat dig.

Han blänger ilsket på mig och jag känner att jag blir arg i hela kroppen över hans beteende och den syn han har på oss fritidshemslärare. Jag kan förstå hans upprördhet över att han blivit lovad hjälp av rektorn, men det ursäktar inte hans otrevliga sätt gentemot mig.

En vecka senare kommer bildläraren till mig och frågar om det fungerar utifrån mitt schema att ta halva klassen i ett annat rum. Han vill att jag tar hand om en bildlektion med eleverna utifrån det han planerat och jag möter upp honom i det han ber mig om. Läraren befinner sig i bildsalen med den andra halvan och har genomgång av olika färger. Men det som sedan händer under tiden jag har bildlektion med eleverna är att läraren skickar elever till mig som stör på hans lektion. Det gör det svårt för mig att genomföra min egen lektion.

Maries reflektion

Det som framkommer i mitt dilemma är en känsla som jag upplevt så många gånger av att vi som fritidshemslärare reduceras till hjälpresurser för att klassläraren ska kunna genomföra sin undervisning.

Om klassläraren är sjuk så förväntas det av oss att vi ska ta klassen och då utan stöttning av annan personal. Vi avsäger oss vår fritidshemsplanering eller vår egen planering för att ställa upp. Vi ska även direkt när skoldagen är slut fortsätta vårt uppdrag som fritidshemslärare, utan någon som helst förberedelsestid eller paus inför eftermiddagen.

Jag har varit verksam sedan fritidshemmen var fristående och upplevt den förändring och utveckling som skett när skola och fritidshem påbörjade sitt samarbete. Genom min erfarenhet och av detta långa tidsperspektiv hoppas jag att vi med denna uppsats får en djupare förståelse för hur våra olika professioner kan mötas så att det blir en bättre samverkan mellan klasslärare och fritidshemslärare.

Maries brygga

I min gestaltning reflekterar jag över hur jag som fritidshemslärare ofta hamnar i situationer som inte är mitt ansvar eller min uppgift. Ett exempel på det beskrev jag i mitt dilemma. På grund av vår otydliga arbetsbeskrivning så uppstår det problem med samverkan mellan klasslärare och fritidshemslärare. Från ledningen så är vår arbetsbeskrivning inte heller tydlig vilket skapar obalans mellan våra olika professioner. Vi undrar vad som egentligen är vår huvudsakliga arbetsuppgift?

Claudias dilemma

Jag kastar mig upp på min cykel och far iväg som en pil. Med vinden i ryggen tar jag mig nedför backen på en cykelväg genom skogen. Ett litet tag senare är jag framme vid skolan, jag parkerar och låser cykeln och går den sista sträckan över skolgården fram till den stora entrédörren. Jag knappar in koden på dosan intill dörren, öppnar och går in i skolbyggnaden. Med lätta steg börjar jag min färd uppför trapporna till min avdelning en våning upp. Överallt hörs det ljud runt omkring mig, ljud av föräldrar och barn som är på väg upp i trappan till respektive avdelning. Jag stannar en kort stund innanför dörren till min avdelning och hälsar glatt på några barn och deras föräldrar. Sedan går jag tvärs över kapprummet med raska steg fram till mitt skåp. Jag slänger in min väska, hänger upp min jacka, tar på mig mina inneskor och går mot köket och kaffebyggaren en bit längre bort. Jag häller upp lite kaffe och mjölk i en kopp och tittar mig omkring. Med kaffekoppen i handen tar jag några steg men jag stannar upp och funderar på allt arbete som ligger staplat som ett högt berg på mitt arbetsbord och väntar på att tas om hand. Jag står kvar ett kort ögonblick på samma ställe medan tankarna håller mig kvar som om de vore enorma armar kring min midja. Jag rycks tillbaka till nuet, dricker lite av det heta kaffet och lunkar målmedvetet fram till datorskåpet en bit längre bort. Knappar in koden och tar ut en dator. Jag tänker på arbetsuppgifterna som behöver tas itu med och traskar målmedvetet vidare fram till arbetsrummet där jag har mitt arbetsbord. Fortfarande med den heta kaffekoppen i ena handen och den inklämda datorn under den andra armen sätter jag mig vid bordet och ögnar igenom en mängd jobbmejl. Tiden rinner iväg och när det hörs ljud av röster utanför dörren förstår jag att det är dags att gå till avdelningen en våning upp för att ta emot Regnbågens barn då deras pedagoger har ett arbetslagsmöte denna morgon. Uppe på avdelningen Regnbågen möts jag upp av en hel del barn som redan är i full aktivitet och klockan har precis passerat 8.00. Jag förstår att idag är det en sådan dag då vi behöver dra igång samlingen mycket tidigare än vanligt och gå ut på skolgården.

Ute på skolgården har jag på mig min gula väst för att frambringa den trygghet som den bär med sig samt för att alla barn och vuxna ska kunna se mig tydligt. Jag är nämligen ute med en annan avdelning denna onsdag förmiddag än min egen avdelning och jag vill att barnen ska känna sig trygga med mig här ute så jag går härs och tvärs fram och tillbaka på skolgården. Min blick dras till några barn som spelar pingis och jag kan se att de leker fint. Inget tjafs hörs eller märks. Jag traskar vidare. En bit längre bort ser jag några barn som står intill klätterställningen och äter sin frukt. Jag går långsamt fram till dem med en känsla av att de behöver höra lite små skämt och lite uppmuntran. Efter att ha slängt iväg några roliga kommentarer kan jag se att de återupptar klättringen på klätterställningen med nya tag. De ler och nickar åt mitt håll och jag kan glatt traska vidare över skolgården. Jag kikar då och då på klockan för att se vad tiden är och tänker att vilken sekund som helst kommer mina elever ut på sin förmiddagsrast. Och då får

de också möjlighet att springa, klättra och rasa av sig energi med hjälp av olika lekar. Klockan tickar och hinner passera 9.20 och det är dags att ropa in Regnbågens barn. Mina elever syns fortfarande inte till och jag funderar på om det skett en förändring kring ordningen idag. Jag hinner inte grubbla vidare på det för plötsligt är dags att ta in Regnbågens barn till sin avdelning. Deras lektioner börjar snart. Några sekunder senare tar jag fram min visselpipa och visslar ett kort kommando på den, och alla Regnbågens barn samlas på sina respektive samlingsplatser. Det går ovanligt snabbt och snart står de fint i led och väntar in sina övriga kamrater som kommer i full galopp och rättar in sig i leden. Åh, vad duktiga de är, tänker jag för mig själv. En kollega och jag räknar snabbt in barnen med en van hand på deras huvuden från var sin ända. Som på en given signal går vi fram till dosan intill den stora entrédörren och knappar in koden, öppnar och går in i skolbyggnaden. Kort därefter står vi framför stentrappan som ska ta oss upp till våning två. Min kollega som står beredd med en hel klunga av barn bakom sig gör sig redo. Som ett enormt mekaniskt tåg startar vi vår färd uppför den långa stentrappan och som små robotar efter varandra tar vi oss sakta uppåt steg för steg till våning två.

Idag är det onsdag och jag har som vanligt min enskilda planering schemalagd så jag går direkt till arbetsrummet för att fullfölja dagens planering för fritidshemmets eftermiddag. Datorn står redan redo på bordet och det ser ut som att den väntar tålmodigt på mina kommandon. I handen håller jag min andra kaffekopp med hett kaffe med en skvätt mjölk i och det lär inte blir den sista tänker jag och jag ler för mig själv. Jag känner mig lite stressad då jag vet att det är mycket som behöver tas itu med på den korta planeringstid jag fått schemalagt för fritidshemmet och alla dessa aktiviteter som behöver planeras. Så jag sätter genast igång. Tiden tycks flyga i väg och när jag kikar på klockan igen har den hunnit bli 10.40. Jag hinner precis plocka ihop material inför den planerade aktiviteten för denna eftermiddag. Jag kan inte låta bli att sucka tyst för mig själv, loggar ut mig från datorn, stänger av den och förbereder mig för att möta upp min klass med sina respektive klasslärare. Det är dags för lunch.

Jag går ut från arbetsrummet stänger dörren bakom mig och med raska steg går jag igenom den långa korridoren som leder in till klassrummet. En bit längre bort kan jag se att barnen är i färd med att ställa upp sig i led. Jag skyndar mig. När jag är nästan framme vid dörren till klassrummet möts jag av några elever som kommer skrattande och springande i full galopp åt mitt håll. Jag hinner uppfatta att de jagar varandra. Jag blir förvånad men ler åt dem och kan inte låta bli och sucka så högt att det hörs. Allt går så fort och några sekunder senare är jag framme och går direkt till min position längst bak i ledet för att invänta att barnen också ska ta sina platser i kompisleden. Jag noterar att barnen låter ovanligt mycket och att många av dem verkar speedade. De låter mycket mer än vanligt. Några barn försöker hitta sina positioner i leden, tappar fokus och gör istället tvärtom än vad de ska. Jag lägger också märke till att

klassläraren håller för öron som så många gånger förr och tittar förtvivlad åt mitt håll. Jag hinner även notera att den andra klassläraren fortfarande inte syns till trots att vi nu stått och väntat ett bra tag. Jag har en svag känsla av att skoldagen denna onsdag förmiddag inte varit så bra som det brukar.

Jag hinner tänka att just det, barnen kom aldrig ut vid 9-tiden på sin fruktrast, varför? När jag ser att de båda förskollärarna är på sina platser, kan jag inte låta bli att ställa en fråga. En fråga som jag redan formulerat i mitt huvud. Jag går fram går fram till klassläraren som ser minst upptagen ut och frågar.

-Hej Julia, hur är det? Har barnen varit inne på fruktrasten idag?

-Ja, hej Claudia. Jo, det är väl okej kan man säga. Hur är det med dig då?

Vi hinner tyvärr inte fullfölja den korta konversationen och min fråga blir hängande kvar i luften som ett tungt moln. Barnen är nu på gränsen till att likna vilda djur och i behov av omgående styrning. Jag känner att något måste göras och till slut får jag ta i för att överrösta de höga ljuden runt omkring oss. Jag får harkla mig flera gånger samtidigt som jag höjer min arm och med min tumme upp visar jag upp vårt gemensamma tecknen för att få ett tyst i barngruppen. Några korta sekunder känns det lite behagligare att stå så där framför dem. Efter ytterligare några sekunder upplever jag att jag har dem under kontroll. Känslan av att det blivit mycket lugnare i leden märks nu tydligt och jag tackar de högre makterna för att jag lyckats fånga deras uppmärksamhet och jag pustar tyst ut för mig själv. I samma veva passar jag återigen igen på, att fråga varför barnen inte varit ute på förmiddagsrasten och varför jag inte har sett dem på skolgården tidigare idag. Tiden står nu helt stilla och man kan nästan ta på tystnaden. Samtidigt som minuterna tickar fram har jag hunnit reflektera över mina tankar och minns nu att vi satt alla tre, klasslärarna och jag för några dagar sedan och talade om att vi var överens om vikten att få ut barnen på den korta rasten innan lunchen, just för att ett behov fanns. Vi kände väl till det alla tre. Vi kom också överens att eftersom jag redan var ute på skolgården tillsammans med andra pedagoger så behövde klasslärarna inte vara ute med mig, utan de skulle stanna inne och ta ut sina raster. Jag skulle därefter ta in barnen som vanligt vid 9.20 och barnen skulle kort därefter ha sina lektioner som vanligt innan lunch. Detta hade vi kommit överens om för några dagar sedan. Vi planerade in det, eftersom onsdagar brukar ställa till det för mig och för fritidshemmet eftersom barngruppen hade sin utflyktsdag i anslutningen till lunchrasten under skoltiden. Och för att lunchrasten skulle fortlöpa som vanligt hade det vi planerat känts som en utmärkt lösning. Hela eftermiddag skulle kunna kännas som en dans på rosor. Samverkan mellan skola och fritidshemmet skulle då gå som en röd tråd under elevernas hela skoldag.

Jag kastas tillbaka till verkligheten av att Julia svarar:

Nej, idag har jag och Anita bestämt och kommit överens om att barnen skulle ha sin rast inne, eftersom vi ska gå på utflykt till skogen efter lunch för att ha dagens idrottslektion. Det hade varit för mycket in och ut för dem annars kände vi. Du vet alla kläder som ska av och på och alla sura miner barnen brukar visa när de ska klä på och ta av sig. Vi har ju trots allt 27 elever i klassen och det tar ju tid och så.

Aha, hinner jag tänka för mig själv. Och när hade de tänkt berätta det för mig då? Vi som annars inte ens hinner ta en kort paus för att reflektera över dagens ändringar eller det som vi i skolans värld kallar för ”ställtid”. Där vi ska kunna ses en kort stund innan en lektion eller aktivitet börjar och för att gå genom det vi planerat och uppdatera varandra om det eventuellt sker spontana ändringar under dagen. Men vi har egentligen inte tid att ses och samtala om något alls. Och någon tid för ändringar finns egentligen inte alls. I och med klasslärares spontana och oplanerade ändring i dagens schema innebär det att hela den ordinarie planeringen faller som en tung sten till marken och då dras hela min planerade aktivitet för fritidshemmet denna eftermiddag med i raset. Vi hinner naturligtvis inte föra samtalet vidare därför att barnen måste ned till matsalen för att äta sin lunch. Leden börja röra sig framåt och det svaga sorlet ökar när vi sakta tar oss ned för trappan till matsalen. Trots sorlet upplever jag att stämningen nu blivit laddad och en olustig känsla hänger kvar i luften så tydligt att jag nästan kan ta på den.

Onsdag eftermiddag och klockan har hunnit blivit 13.45. Jag har fortfarande inte hunnit ta ut min rast på grund av dagens spontana ändringar i det ordinarie schemat. Den samverkan jag upplevt innan var som bortblåst och all min energi har hunnit rinna iväg. Jag upplever en stor besvikelse inför den situation jag blivit indragen i. Hur svårt kan det vara att samverka om något man tillsammans kommit överens om tidigare. Förstår inte klasslärarna att om man gör en spontan ändring i schemat bara sådär, så fallerar hela dagen för fritidspersonalen? Men det som gör mig mest tankfull är att de inte har kommit ihåg att informera mig i frågan om ändringen utan att det togs för givet att jag skulle förstå deras ändring och hålla till godo med det. Jag förstår deras resonemang att det skulle bli för mycket att vara ute den korta stunden på förmiddagen då barnen behöver kläs på och av och det blir besvärligt att hänga upp deras kläder i torkskåpet. Men det jag tror att klasslärarna inte har en aning om eller inte vill känna till är att om man ändrar i en planerad och väl organiserad aktivitet under skoldagen så kan hela kommande eftermiddag på fritidshemmet bli annorlunda därför att barnen inte fått ut sin energi genom att springa och leka. Detta känner alla pedagoger som arbetar i skolverksamheten till. Alla elever behöver vara aktiva för att frigöra sin energi. Vi på fritidshemmet får handskas med griniga och trötta barn och behöver då ändra vår taktik för att en spontan ändring skett under skoldagen. Problemen kvarstår under

hela eftermiddagen och vi behöver omorganisera oss och i vissa fall ställa in en planerad aktivitet. Dessutom är vi färre pedagoger under eftermiddagarna jämförelse med skoldagen. Därför är det viktigt att hela dagen blir så väl planerad och organiserad som möjligt för att allt ska klaffa. Jag förstår att klasslärarna tänkte att barnen ändå skulle ha sin idrott ute efter lunchen och att deras energi skulle frigöras då. Det tragiska i situationen var ju att klasslärarna inte hade tid att informera mig om förändringen, utan det var jag som ifrågasatte det från allra första början och till slut lirkade informationen ur dem. Om jag inte hade lyckats göra det, då hade jag stått där helt ovetandes om förändringen som skett och dessutom skulle jag bli tvungen att själv lösa situationen helt och hållet. Jag upplever att många av skolans och klasslärarnas förändringar tas för givet och att fritidshemmets personal måste hoppa in och lösa olika situationer. Känslan av att bara finnas till och hoppa in som medhjälpare och lösa olika problem händer dessvärre allt för ofta för många av oss pedagoger på fritidshemmet. Visst ska man hjälpas åt vi som trots allt arbetar inom skolväsendet och det gör man gärna. Men att bara blir kastad i en situation utan att ens blivit tillfrågad är att ta i tycker jag. Vi behöver vara mer sansade och synkade för att hela dagen ska fungera på ett bra och harmoniskt sätt för alla parter både under skoltid men också under fritidstiden. Vi har ju trots allt samma barn under hela dagen. Det är på tiden att alla tar sitt ansvar och ser till att man hjälps åt med att få en bra samverkan mellan alla parter.

Claudias reflektion

När jag reflekterar över mitt dilemma kan jag konstatera att det är varken är första gången eller sista gången jag får avstå från något man tidigare har planerat tillsammans. Plötsligt blir det vi kommit överens om inställt och allt vi planerat ställs åt sidan. När detta sker utan min kännedom, hamnar jag i ett fack där den olustiga känslan får mig att vackla. Jag upplever att det man har kommit överens om tidigare mellan klasslärare och fritidshemslärare fallerar och jag får en känsla som så många gånger förr att man blivit nonchalant behandlad.

Samverkan mellan klasslärare och fritidshemslärare är ett kapitel för sig. Många fritidspedagoger känner att deras kompetenser inte används fullt ut i skolan. De fungerar mer som en sorts utfyllnad och man får rycka in och verkställa sådant som ingen har tid för, vilket många fritidspedagoger upplever frustrerande. Jag tolkar att samverkan alltid sker under skoltid och att det är lärarens behov som ofta styr verksamheten. Fritidshemslärarens kompetenser och erfarenhet tas inte tillvara och många gånger känns det som om man fyller ut ett hål i skolverksamheten.

Claudias brygga

Jag inleder min reflektion med att ringa in min frustration genom att se hur en oväntad förändring plötsligt förändrar hela dagen. Jag märker och noterar att barnen låter ovanligt mycket och verkar speedade på ett annorlunda sätt. Allt detta kan vara på grund av att de inte har följt sina vanliga rastrutiner som är en planerad aktivitet under skoltiden. Barn behöver en tydlig struktur och vi behöver hålla fast vid rastrutinerna för att allt ska fungera för dem under hela skoldagen. Denna förändring som klasslärarna gjort i all hast tidigare på förmiddagen gjorde att jag inte förstod varför den planerade rastrutinen inte blivit av. En olustig känsla av att något inte stod rätt till uppenbarade sig för mig när den strukturerad onsdagsförmiddagen inte blev som den skulle. Barnen är ofokuserade och vissa av dem som annars inte brukar utmärka sig hängde med på allt som lockade och föll dem in. Det kaotiska ögonblicket fortskred en lång stund samtidigt som jag kände att jag också tappade fokus under några korta minuter för att i nästa stund dras tillbaka till nuet. En känsla av att jag agerade med ett oproffsig förhållningssätt tog mig ändå med storm. Jag brukar säga ifrån när det är något jag anser vara fel, men denna gång fick jag inte chansen att förstå vad som hände utan stod för en kort stund helt stilla och iakttog händelsen. Varför lyckades jag inte sätta ord på mina känslor? Med avstånd till mitt eget handlande kan jag nu med facit i hand se att jag har saknat *fronesis* som är en förmåga som går ut på att man handlar med praktisk klokhet. Rubi Tyson skriver i sin bok *Bildning och praktisk klokhet i skola och undervisning* att

Praktisk klokhet har i princip en målsättning: att en person eller en grupp ska nå ett ökat välbefinnande, målet är alltså helt avhängigt av personen. Man kan inte i förväg och i generell mening tala om vad målsättningen ska vara, eftersom man måste anpassa sig efter den man integrerar med. Men praktisk klokhet handlar också mer specifikt om hur vi förhåller oss till våra moraliska dygder, alltså sådant som mod, ärlighet, tankfullhet och omsorgsfullhet. Dygden gör nämligen syftet riktigt, medan klokheten ser till att förutsättningarna för att man ska nå dit blir som rätta. (Tyson 2019, s. 115 -117)

Min tolkning av det jag ser med praktisk klokhet och *fronesis* är att man ska handla klokt i olika situationer genom att tänka över olika val. Man liksom stannar upp och befinner sig lite i en känsla av att jag inte riktigt vet hur jag ska göra, men ändå går jag på intuition och gör det jag bedömer vara det rätta i det ögonblicket. Som när man inte tänker över en handling när situationen är självklar. Det är först när något förändras i situationen och när regler stöter ihop med varandra som man behöver *fronesis* som går ut på att man lyckats hantera det man inte hunnit förbereda sig på.

När jag tänker tillbaka på varför jag upplever att samverkan inte fungerar så bra som den ska, har jag i bakhuvudet att anledningen till detta kan ha att göra med hur ledningen och rektorn på skolan inte har haft full koll på vad fritidshemmet egentligen går ut på. Har de dragit för snabba slutsatser och tagit för givet att fritidshemmet ska ordna och fixa det hela helt själv. Och då kom en tanke till mig att det inte är så konstigt att klasslärarna inte märker och känner till brister och problematik som uppstår när man till exempel gör ett avbrott i en planerad aktivitet eller gör förändringar i rutinerna för elever eller bara ställer in det. Jag upplever inte det som rätt. Jag anser att om någon samverkan någonsin ska fungera mellan parterna måste rektorn och ledningen informera oss lärare om det rätta förhållningssättet så att vi kan ta del av varandras olika arbetsuppgifter. Vi behöver inte segregering utan integrering i våra yrkesgrupper.

Jag är väl medveten om att ibland sker det ändringar och förändringar i en planerad verksamhet eller aktivitet. Det jag vill säga är att då måste de parter som är inblandade se till att informationen når alla för att skapa en behagligare arbetsmiljö mellan dem. Men om det sker ändringar för jämnan utan att man någonsin får kännedom om det i tid, som jag upplever att det ofta sker, så har jag svårt att godta det med ett glatt leende. Och när det sedan visar sig att man dessutom måste lirka ut relevant information alldeles själv för att verksamheten ska fungera blir situationen helt plötsligt annorlunda och då är det inte alls så konstigt att man blir irriterad. Kan detta synsätt bero på att vi har olika professioner? När jag reflekterar över hur barnen betar sig och när klasslärarna inte lyckas får kontroll över dem eller få de lugna, blir jag mer och mer övertygad om att beslutet att låta dem vara inne på den korta förmiddagsrasten tidigare inte var helt korrekt tänkt. I vanliga fall är jag flexibel och anpassar mig väl till olika ändringar och förändringar som kan komma att ske. Men denna gång jag kunde jag inte låta blir att känna den olustiga känslan av att bli mycket frustrerad och irriterad över det som tidigare bestämts och fattats beslut om ändrats utan min kännedom. För plötsligt inser jag att den samverkan jag trodde fungerade oss emellan i verkligheten inte alls gjort det. Vi som hade samtalat med varandra och bestämt och kommit överens om att barnen skulle vara ute en stund på förmiddagen var för att det skulle ge dem en lugnare och harmoniskare övergång. Den tidigare rutinen hade varit huggen i sten och jag hade jag fått för mig att det var det som gällde. Ju mer jag funderar över vårt tidigare möte och planering, gör att mina tankar blir mer och mer diffusa och mina reflektioner blir att jag måste ha hört fel och blandat ihop allting?

Hur kunde kommunikationen brista så lätt? Hansen skriver i sin bok *Yrkeskulturer i möte - Lärare, fritidspedagoger och samverkan* (1999):

Vad jag uppnådde var den kanske i och för sig triviala insikten att ett yrke ter sig olika beroende på om man betraktar det inifrån eller utifrån. Men rent praktiskt har detta stor betydelse i en samarbetsituation. Vi har som människor en tendens att betrakta vårt eget synsätt som självklart och som det rätta sättet att förstå världen. (Hansen 1999, s. 15)

Min reflektion blir allt konstigare och mina tankar snurrar vidare till våra beteenden mot varandra istället. Jag känner till att även klasslärarna sinsemellan har samarbetsvårigheter och att det har förekommit situationer där saker har spårat ur när man låter problemen fortskrida. Det har även förekommit situationer där känslor varit inblandade. Brister och missförstånd kan uppstå emellan oss alla i sammanhang. I vilken grad jag kan bemöta maktperspektivet? Och kan jag hantera den kommunikativa konflikt som är dold i händelsen?

I boken *Arbetsgruppens psykologi* (2005) betonar Lennéer Axelson och Thylefors att:

Vi är varandras arbetsmiljö. En bra psykosocial arbetsmiljö kräver att var och en tar ett personligt ansvar för den. Det innebär att en viss ansträngning, i all synnerhet om vi har arbetskamrater som vi inte är så tilltalade av. Däremot är mycket som talar för ett anständigt uppförande sinsemellan, oavsett antipatier och sympatier. I många arbetssammanhang räcker det med korrekta och sjysta relationer. Det är inga märkvärdigheter som krävs; pålitlighet, vanlig artighet, taktkänsla och rättvisa räcker. (Lennéer Axelson och Thylefors 2005, s. 31-32)

I citatet tolkar jag att även om man kanske inte gillar allt hos en annan person man arbetar med så behöver man inte älska den för den delen. Det räcker att man är korrekt och schysst i en relation med den andre för att skapa en god arbetsmiljö.

Kommunikation är något som ofta fallerar och ibland går det inte alls ihop och många gånger leder det till missförstånd och feltolkningar. Det är ett stort problem men dessvärre inte ovanligt.

När sådana misstolkningar sker i en samverkan där en fritidshemslärare är inblandad kan hela dagen bli ur balans och hela fritidsverksamheten kan drabbas. Många faktorer bidrar till att problem uppstår som till exempel att man inte hinner ta ut sin rast. Olika stressmoment uppstår då man är själv med sin klass när man ska äta mellis med barnen. Vi känner redan till att under skoltid är man fler pedagoger och på fritidshemmet lite färre. Barnen märker att någonting är i luften och per automatik smittas man sin oro

till dem och barngruppen kan då blir stimmig. Denna oro och trötthet gör att gruppen blir högljudd och speedad under resten av eftermiddagen.

Jag har inlett mitt arbete med att skriva en berättelse som utgår från min yrkespraktik. Berättelserna som jag belyser är ett återkommande dilemma som jag ofta brottas med. Maria Hammarén är docent vid Kungliga Tekniska högskolan hon betonar i sin bok *Skriva – en metod för reflektion* (2005) att

Ett dilemma uppmärksammar en komplexitet och ställer oss inför handlingsalternativ. Ibland också inför sanningen att det inte finns någon bra lösning, kanske inte ens halvbra. (Hammarén 2005, s.18)

Jag kommer att ta ett steg åt sidan för att kritiskt reflektera över vad det är mina berättelser försöker säga mig. I min dilemmatext har jag använt mig av fingerade namn. Den berättelsen som jag noggrant valt ut har varit helt anonym. Jag har använt mig av fingerade situationer och sammanslagningar av flera personer som jag mött i mitt arbete som fritidspedagog på olika arbetsplatser.

Syfte och frågeställningar

År 2016 fick fritidshemmet ett eget kapitel i läroplanen. Hur fritidshemmets nya roll ska förankras i skolan är emellertid oklart. Vårt syfte med denna uppsats är att belysa och reflektera över hur samarbetet mellan fritidshem och skola kan bedrivas. Vi vill undersöka de svårigheter och möjligheter som finns för att fritidshemslärarnas profession och uppgift kan tydliggöras mer i skolans värld. I vårt arbete vill vi ta reda på följande frågeställningar.

- Hur sker samverkan mellan fritidshemslärare och klasslärare?
- Hur kan fritidshemslärare och klasslärare komplettera varandra?

Metodologiska och teoretiska överväganden

I vår undersökning har vi använt oss av hermeneutikens tillvägagångsätt och praktisk kunskapsteori för att få en större insikt om våra frågeställningar.

I boken *Varför vetenskap - Om vikten av problem och teori i forskningsprocessen* kan man läsa att en bra teori ska kunna förutse resultatet av en undersökning gjord på grundval av vissa villkor. Teori används ofta oklart och ibland står det för en gissning eller allmän uppfattning men valet av teorin bestämmer vilka jämförelser och faktorer som ska ingå i arbetet. En teoretisk infallsvinkel eller ett teoretiskt perspektiv måste alltid komma före val av metod samt material (Bjereld, 2009, s. 73).

Hermeneutik

I boken *Forskningsmetodikens grunder - Att planera, genomföra och rapportera en undersökning* kan man läsa om hermeneutik som är en vetenskaplig inriktning och kan beskrivas som en tolkningslära. Där kan forskaren vara både objekt och subjekt och är positivismens motsats som fått stå för statistiska datametoder.

En hermeneutiker närmar sig forskningsobjektet med en egen förståelse av intryck, känslor, tankar och sin kunskap som blir en tillgång till att förstå och tolka forskningsobjektet. (Patel & Davidsson 2011, s. 32-33)

I denna vetenskapliga essä använder vi oss av ett hermeneutiskt tillvägagångsätt som innebär att vi tänker använda oss av vår egen förståelse, medkänsla och empati som ett verktyg men också av vår långa erfarenhet av samverkan mellan skola och fritidshem samt vår praktiska kunskap. Vi har tagit hjälp av tidigare forskning för att undersöka vad det är vi skriver om och titta på våra frågeställningar för att kunna förstå hur vi ska se på våra dilemman utifrån flera perspektiv. Vi vill undersöka och få mer förståelse för vad samverkan mellan fritidshemslärare och skollärare innebär.

Praktisk kunskap

I boken *Vad är praktisk kunskap - En erfarenhet rikare?* skriver Ylva Waldermarson om:

Erfarenhet betraktas som en källa till insikt och kunskap, som något vi kan dra lärdom ur och av. (Waldermarson 2009, s. 129)

I boken *Vad är praktisk kunskap? Tyst kunskap - Ett mångtydigt begrepp* skriver Bohlin om den *tysta kunskapen* som har förbisetts av praktiker och teoretiker som observerat kunskapsbegreppet och som är en viktig form i yrkesutövning och vardagsliv. Det kan leda till att den *tysta kunskapens* värde i arbetslivet går förlorat och den tysta yrkeskompetensen undervärderas vid omorganisationer, lönesättningar samt införande av ny teknik (Bohlin 2017, s. 57). Den *tysta kunskapen* har vi skaffat oss genom vår långa arbetslivserfarenhet och vår utbildning har gett oss rätt kunskap om hur vi ska utföra vårt pedagogiska lärande och det tänker vi använda oss av i vår teori och metod. Här vill vi också försöka få syn på oss själva samt ifrågasätta vårt eget beteende utifrån ett större perspektiv.

Etiska överväganden

Vetenskapsrådet (2002) har det utformat de fyra övergripandet huvudkraven när det gäller humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning.

Vetenskapsrådet är en svensk statlig myndighet som ger stöd till forskningen men som även har övergripande ansvar för frågor om etiska krav på forskning. Det finns några regler man måste ta itu med när man forskar inom olika ämnen. Som forskare måste man förhålla sig till tolkningsprinciper och några etikregler. Här kommer vi att beskriva en version av de fyra huvudkraven som hör till när man involverar andra medmänniskor i olika skrivna uppsatser. Dessa etikregler kommer vi att förhålla oss till när vi genomför och skriver vår uppsats i essäform.

En essä bygger på en självupplevd händelse och det centrala är att man reflekterar över det man skriver hela tiden. När ett dilemma upplevs måste man vara insatt i sammanhanget och det leder till att resultatet av studien blir det vi själva söker.

Den forskningsetiska aspekten innefattar några moment som vi måste ta hänsyn till. Målet för allt forskningsarbete är att ta fram kunskap som är så trovärdig som möjligt men som också är viktigt för såväl oss som individ som för samhällets utveckling. (Patel & Davidson 2019, s. 83)

Individen får inte heller utsättas för psykisk eller fysisk skada, förödmjukelse eller kränkning. När det gäller den humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning så har fyra övergripande etikregler formulerats av vetenskapsrådet. Vi kommer att använda oss av fingerade namn på klasslärare och fritidshemslärare.

Dessa fyra huvudkraven som vi måste följa finns till för att vi ska utföra en forskning och vad syfte går ut på kommer här nedan:

Informationskravet - som informerar om syftet med forskningen.

Samtyckeskravet - där deltagare i en undersökning har rätt att själv bestämma över sin medverkan. Syftet är att de kan själva bestämma över sitt deltagande.

Konfidentialitetskravet - går ut på att man ska skydda deltagarnas identitet och personuppgifterna på ett sätt som obehörig inte kan ta del av.

Nyttjandekravet - handlar om att de insamlade uppgifterna om enskilda personer får endast användas för forskningsändamål. Det är viktigt att upplysa om att det är endast vi som kommer att ha tillgång deras information och transkriberande (Patel & Davidson 2019, s. 83-84).

Tidigare forskning

Under åren har fritidshemmet haft förmånen att en hel del relevanta forskare har kunnat fokusera på hur fritidshemmets utveckling har fortlöpt. Vi kommer i den här delen av uppsatsen beskriva olika forskningar om samverkan mellan klasslärare och fritidshemslärare som vi tycker är relevant att koppla till vår undersökning.

I forsknings artiklarna tar de upp problematiken runt denna samarbetssituation, historia och andra bidragande faktorer om varför det är svårt att handskas med samverkan mellan skola och fritidshemmet.

Ann Pihlgren är forskare i pedagogik, skolutvecklare och lärarutbildare. Hon har hunnit med att skriva flera böcker som är relaterat till skola och hela tiden haft fritidshemmet i fokus.

Vi har valt att arbeta med *Fritidshemmet och skolan - Det gemensamma uppdraget* (Pihlgren 2015).

Pihlgren beskriver hur lärarutbildningen gått från fritidspedagog till fritidshemslärare. Detta innebär att fritidshemsläraren har blivit behörig i ett eller flera praktiska och estetiska ämnen samt i fritidspedagogik. Hon tar fram konkreta lösningar och beskriver hur man lätt kan samverka i matematik

genom att fritidshemslärare utför undervisning i halvklass medan läraren i klassrummet går igenom talbegrepp. På så sätt kan fritidshemsläraren ha andra halvan i till exempel utomhusmatematik (Pihlgren 2015, s. 22).

Vidare tar hon upp olika förklaringar till varför samverkan inte fungerar som det är tänkt. Frågan om lokaler, arbetstider och styrdokument dyker lätt upp. Hon fortsätter och skriver även att en anledning till att fritidshemmen hamnar i bakgrunden är att skolan är en lagstadgad verksamhet och fritidshemmet är frivilligt. Ann Pihlgren skriver vidare att skolledningen saknar kompetens om fritidshemmet och dess uppdrag och det bidrar till att personalen upplever att uppdraget är otydligt eller oviktigt (Pihlgren 2015, s. 24-25).

Monica Hansen är pedagog och har skrivit en avhandling *Yrkeskulturer i möte, läraren, fritidspedagogen och samverkan*. I sin avhandling tar Monica upp samverkan mellan skola och fritidshem och problematiken som uppkommer när samverkan ska träda i kraft. Monica har gjort en grundlig forskning när det gäller lärarens och fritidspersonalens perspektiv i en samverkan för att få mer förståelse och kunskaper om de olika yrkesgrupperna. Hon har även utfört en grundlig analys av respektive yrkeskultur. I sin forskning tar hon upp skillnaderna i arbetssätt, normer och värderingar mellan lärare och fritidspersonal. Hansen beskriver vidare i sin avhandling att mötet mellan lärare och fritidspedagoger är som ett möte mellan två yrkeskulturer och skapar en klyfta ur olika traditioner.

Hansen kom fram till att både lärare och fritidspedagoger hade en suddig bild av varandras yrkesroller men att fritidspedagogernas roll var mer oklar och handlade om svårigheter att avgränsa sina uppgifter. Fritidspedagogerna visade upp en generaliserande syn på läraryrket och beskrev det som stelt och institutionaliserat. När det var dags för lärarna att beskriva fritidspedagogernas yrke hade de väldigt dålig koll på vad det egentligen gick ut på. Rent allmänt förknippades fritidspedagogernas kompetens med praktiska färdigheter medan lärarnas kompetenser med teoretiska kunskaper.

Hansen beskriver att detta splittrade tankesätt ibland ledde till olustiga spänningar där fritidspedagogerna upplevde att de befann sig i en mycket lägre status i jämförelse med lärarna. Orsaken till att fritidspedagogerna kände sig mindre värda verkade ligga i de statuskillnader som förekommer mellan praktiska färdigheter som fritidshemmen är kopplade till och de teoretiska färdigheter som lärarna kopplades samman med. Hansen beskriver att praktiska kunskaper har en allmängiltigt lägre status än de teoretiska (Hansen 1999, s. 57-58).

Hans-Åke Scherp är docent i pedagogik och skriver i sin avhandling *Lärande och skolutveckling Ledarskap för demokrati och meningsskapande* om hur olika faktorer kan finnas till grund för hur

samverkan mellan skola och fritidshem ska kunna förbättras gentemot varandra. I hans studier har han gett oss en klarare bild och tagit fram många konkreta tips och idéer på vad vi kan ta med oss för att kommunikationen mellan dessa två yrkeskategorier ska kunna komma till tals.

Scherp skriver vidare att olika faktorer har betydelse för lärarens lärande när det avser lärares lär- och utvecklingsmiljö. Det visar sig att 73% av lärarna trivs mycket bra i så väl yrket som på skolan och många lärare upplever att de har ett meningsfullt arbete.

Lärarnas trivsel är kopplad till mötet med andra människor, att bidra till andras utveckling och att det är omväxlande och att det i sin tur bidrar till egen utveckling (Scherp 2007, s. 180-182).

Scherp tar även fram konkreta lösningar på hur man kan förbättra kommunikationen mellan klasslärare och fritidshemslärare och han menar på att det gemensamma lärandet bland medarbetarna är utmärkande för en lärande organisation. Variation i görandet är en viktig utgångspunkt för kunskapsbildning eftersom kunskapsbildning initialt handlar om att upptäcka mönster i variationen. (Scherp 2007, s. 192-194)

Med andra ord menar han att man i arbetslaget lär av det som sker i vardagsarbetet, och att samtala med varandra om alternativa sätt att arbeta, gynnar alla berörda. Man ska ha en gemensam syn och vision på skolan. Scherp fastställer att den gemensam värdegrunden, synen på lärandet och att dela med det med andra, är viktiga faktorer tanken att man drar åt samma håll när det gäller utveckling.

Scherp skriver vidare och menar på att det finns faktorer som tillför förståelse för hur skolan har styrts mot samverkan i olika former. Hans syftar till att det finns en bild över hur arbetet i exempelvis arbetslagen kan se ut. Arbetslagen upplevs som en plattform där man pratar med varandra om det som hänt. Man kan då använda allas erfarenheter som grund för kritisk granskning och i lärande syfte. Hans-Åke menar på att arbetslagen upplevs fungera bra och den betydelse samarbete i arbetslagen har är viktig för att kunna utföra uppdraget.

Arbetslaget har också haft sin betydelse för att man ska tänka till och visa på varför man gör som man gör (Scherp 2007, s. 185).

Hans-Åke Scherp studier kring lärares lär- och utvecklingsmiljön säger oss en hel del. Scherp har i sina studier kommit fram till många konkreta lösningar på hur en samverkan och kommunikation skulle kunna förbättras mellan lärare och fritidshemslärare. Olika faktorer påverkar oss människor på olika sätt. Inom skolväsendet är det viktigt att man hittar ett bra sätt där man kan kommunicera med varandra

för att gynna ett gott samarbete mellan olika yrkesroller och yrkeskategorier. Scherp undersökning säger oss att ett fungerande arbetslag, där lärarens trivsel prioriteras är viktigt. Vi upplever att på våra arbetsplatser varierar trivseln väldigt kraftigt och vi kan sakna det stöd man kan förvänta sig få av sina kollegor och vi saknar också en anda från skolan som uppmuntrar variation i arbetssättet.

Scherp betonar vidare att med en gemensam värdegrund och syn på lärandet samt ett gemensamt förhållningssätt för att hur vi ska bemöta våra elever är något man måste jobba med. Det är en lärdom som man verkligen måste prata ihop sig om inom läraryrket (Scherp 2007, sid 186).

I Scherp studier framhävs det att personalen och ledningen träffas kontinuerligt och den tiden ska avsättas för lärande, gemensamma reflektioner och kopplingar till uppdraget. Under dessa träffar har man möjlighet att samtala om det som är viktigt när det gäller samverkan mellan de olika yrkesgrupperna. Mötet bör karaktäriseras av samspelet av en dialog där man försöker förstå varandras perspektiv (Scherp 2007, s.191).

En annan konkret lösning som Scherp betonar är regelbundna utvärderingar med samsyn, lärande av vardagen, samtal om det man lyckats med och ett kritiskt undersökande av olika arbetssätt. Även dessa samtal saknar vi på våra arbetsplatser. Vi känner att vi borde framföra våra och Scherp tankar till ledningen framöver. Det skulle bara innebära fördelar om de olika yrkesgrupperna får till en bra samverkan under hela dagen. Att kunna kommunicera våra åsikter skulle betyda mycket för båda verksamheterna för i slutändan ska de två yrkesgrupperna kunna erbjuda varje enskild elev ett lärande som ska vara lustfyllt och fungera hela dagen.

Vad är samverkan mellan skola och fritidshem?

Begreppet *samverkan* beskrivs ofta som att det sker i interaktion med andra människor som arbetar tillsammans mot ett gemensamt mål. I skolans värld kan ett sådant vara att fritidhemslärare och klasslärare samverkar för att uppfylla elevernas mål.

Vi kommer här att beskriva hur samverkan kan uppfattas och hur den kan användas i praktiken. Men vad är samverkan för något när man arbetar inom skolväsendet?

Malin Hansen förklarar ordet samverkan i sin avhandling *Yrkeskulturer i möte - Lärare, fritidspedagogen och samverkan* på det här sättet:

Går vi till de lexikala definitionerna av dessa ord kan vi urskilja en vidare innebörd i ”samverkan” det gäller inte enbart att arbeta tillsammans utan också att, med ordboksdefinitionens ord, både verka, uppträda och handla tillsammans, att sluta förbund och förena sina krafter, samspela, enas i ett gemensamt uppträdande i samklang och harmoni, eller, med andra ord, samverkan förutsätter och innefattar såväl arbetsgemenskap och samarbete som strävan efter gemensamma mål och värderingar. (Hansen, 1999, s. 64)

I den sociala sektorn kan man koppla ordet samverkan till helhetssyn. Även ordet samarbete används också i dessa kretsar. Samverkan kan definieras på flera olika nivåer. Det kan handla om innehåll, personal, lokaler, arbetsformer, organisation, barnen, föräldrarna eller förvaltningar och kommunala nämnder. Det vanligaste samverkan i skolan och fritidshemmet anser vi finns i barnens dagliga tillvaro. Att man jobbar och strävar för att det ska bli bättre för barnen i skolan och även för föräldrarna samt att samverkan mellan lärarna och fritidshemmet ska fungera och att man kan ta till vara och använda samma lokaler under barnens hela skoldag (Hansen, 1999, s. 63-64).

Trots att båda dessa yrkesgrupper alltså möter samma barn har de, traditionellt sett, arbetat med dem utifrån olika utgångspunkter, i olika miljöer och under olika tider på dygnet. Vi kan erfarenhetsmässigt ana att det finns skillnader i normer, värderingar och arbetssätt mellan dessa två ”världar” även om visst samarbete förekommit. Fritidshemmet befinner sig ofta i olika obekväma situationer och spänningsfältet mellan fritidshem och skola en vanlig dag kan uppfattas för inblandade parter som problematiska och olösbara. Det kan tyckas att fritidshemmets och skolans lärare har olika pedagogiska traditioner och skilda arbetskulturer att förhålla sig till (Hansen 1999, s. 13-14).

Finn Calander skriver i sin avhandling *Från fritidens pedagog till hjälplärare - Fritidspedagogers och lärares yrkesrelation i integrerade arbetslag* att begreppet samverkan innebär att arbetet baseras på en gemensam värdegrund, att det inte avgränsat till enskilda arbetsgruppsuppgifter utan att arbetet som helhet är involverat, och att det kräver nära personliga relationer mellan de samverkande aktörerna (Calander 1999, s. 30).

Calander skriver vidare att samverkan mellan fritidshem och skola är ensidig, det är fritidspedagoger och fritidsledare som driver samverkan. Han menar på att samverkan innebär en ”ensidig förstärkning av skolans resurser” där fritidshemspersonalen upplevde att de fungerade som ”hjälpredor” i grundskoleverksamheterna. Vidare skrivs det att i ett förslag försöker man att utveckla samarbetet med skolan ”nära världarna till varandra”. Då kom olika meningar upp som ett hinder av olika slag, som

olika arbetstider, oklart innehåll i samverkan, ovilja hos både lärare och fritidspedagoger att ändra sina arbetssätt och brister hos skolledningen. Dessa hinder satte käppar i hjulet ”varför samverkan med skolan inte riktigt blivit vad personalen tänkt sig” (Calander 1999, s. 35-38).

Pihlgren berättar att en ny syn på fritidshemmets roll har tillkommit i styrdokumentet när det gäller barns utveckling och lärande och den nya utbildningen som fritidshemmen fått ta del av. Numera ligger fokus på helhetssyn både på skolan och fritidshemmet och med detta sätt att tänka kommer det numera att ställas högre krav på professionerna i både verksamheterna. På detta sätt kommer parterna kanske att finna en gemensam grund att stå på och så småningom även en förbättrad samverkan för barnens bästa under hela skoldagen (Pihlgren 2015, s. 17-20).

Genom författarnas olika synsätt kan man läsa att forskningen har gett oss olika perspektiv på var problemet egentligen ligger när det gäller problematiken kring samverkan mellan skola och fritidshemmet. I Skolverkets *Allmänna råd för fritidshem* framgår det tydligt att rektor har i frågan om samverkan för organisationen har en viktig uppgift att stödja ett helhetsperspektiv på elevens utveckling (Skolverket, 2014, s. 24-27). Syftet ska vara att fritidshemmets pedagogik i sin särart ska genom samverkan genom skola och förskoleklass genomsyra elevernas skoldag. Det är alltså inte meningen att fritidshemslärarna enbart ska verka som ett stöd till klasslärarna.

Det står också skrivet att fritidshemmets och personalens pedagogiska särart i relation till samverkan med förskoleklass och skola ska integreras med fritidshemmets pedagogik inom ramen för skolans schemalagda tid och inte enbart vara ett stöd åt lärarna.

Fritidshemmets historia, från omsorg till lärande

I denna del av vår uppsats kommer vi att beskriva fritidshemmets historia från dåtid till nutid. Vi vill få fram ett bredare perspektiv på varför verksamheten ser ut som den gör idag.

Under många decennier har fritidshemmet varit en omsorgsbetonad verksamhet men på senare år har det utförts ändringar och den har utvecklats till en pedagogisk verksamhet med ett eget kapitel i läroplanen (Lgr11 2018, kapitel 4). Mitt i detta skift från en omsorgsbaserad verksamhet till en pedagogisk verksamhet befinner sig skolväsendet och dess verksamhet idag. För att visa på hur detta kan ha skett kommer vi nedan att redogöra för fritidshemmets historia.

Fritidshemmets har en lång historia bakom sig och för att förstå vad som hände med det behöver man sätta sig in i det hur vårt nuvarande samhälle har byggts upp.

Malin Rohlin skriver i sin bok *Fritidshemmets historiska dilemman - en nutidshistoria om konstruktionen av fritidshemmet i samordning med skolan* om att begreppet fritidshem och fritidspedagoger inte funnits särskilt länge. Med hjälp av forskning vi hittat vill vi lyfta fram historien kring fritidshemmets bakgrund från dåtid till nutid.

I takt med industrialismens framväxt expanderades städerna vilket innebar ett enormt behov av ny arbetskraft inom olika område. Samtidigt ledde denna utveckling till en förändrad syn på hur äldre människor och barn borde tas om hand. Malin Rohlin (2012) beskriver:

Att en ökade skara barn drog omkring på eftermiddagarna, ofta sysslolösa och utan tillsyn upplevdes framförallt i storstäderna som ett problem. Många barn hänvisades också till tiggeri, som inte sällan blev inkörsporten till kriminalitet. (Rohlin 2012, s. 13)

År 1887 startades den första arbetsstugan i Sverige av Anna Hierta-Retzius och Fridtjuv Berg. Dessa två personer uppmärksammande att den pedagogiska verksamheten som bedrevs i skolan behövde kompletteras med en meningsfull verksamhet efter skolan. Man ville förebygga skolkl, undvika tiggeri och styra barnen i rätt riktning. Med detta sätt att tänka ville de ta fram en strategi både från ett skolperspektiv och från ett socialt utvecklingsperspektiv. I denna strategi fanns en tanke med arbetsstugorna som skulle gynna skolan i längden. Det är också ur detta tankesätt som begreppet "Larning by doing" dyker upp och kom att få betydelse. Detta begrepp uppkom av filosofen John Dewey och bygger på att eleven får experimentera och pröva sig fram för att skaffa sig nya kunskaper (Rohlin, 2012, s.14-15).

Vid sekelskiftet (1900-talet) var det en tuff tid för många barn och deras anhöriga, men i samma veva kom ändå barnen åter att sättas i fokus och denna gång på ett nytt sätt. Oron över barnens tidigare uppförande blev till en utväg där den filantropiska sammanslutningen, skapade verksamheter som är till för att hjälpa andra människor i svårigheter och fick en moralisk upprustning. Nu skulle alla barn räddas från fattigdomen genom kloka råd om hur man skulle sköta sig och leva därefter (Rohlin, 2012, s.14).

När föräldrarna arbetade och barnen saknade tillsyn från vuxna utvecklades det ett socialt problem. Föräldrarna arbetade ofta långa dagar och barnen saknade något att göra efter skolan. De blev plötsligt

en fara för samhället. Barnen skulle regleras och fostras till morgondagens medborgare. Det uppkom ett behov att styra och organisera barnens fritid för att i en tidig fas försöka forma och uppfostra barnen för att förebygga hotande skolk, dagdriveri och tiggeri samt kriminalitet i framtiden. De arbetsstugorna som fanns var främst för att fostra civiliserade och skötsamma medborgare. Så småningom utvecklades verksamheten till en mer socialpedagogisk syn och de forna arbetsstugorna kom att kallas för eftermiddagshem. Verksamheten gick ut på att barnen hade fria lekar, både inomhus och utomhus samt läxläsning. Denna verksamhet kom att behålla samma fokus som arbetsstugorna som bestod av disciplinering och att fostra barnen till goda och laglydiga medborgare.

Under 30-talet och 40-talet övergick arbetsstugorna till att kallas *eftermiddagshem*.

Eftermiddagshemmen fick karaktär av välgörenhet och i dessa arbetade barnträdgårdslärarinnor, vilket var dåtidens förskollärare. Dessa gav utrymme för rekreation, lek och utevistelse och i samband med det var inte längre tanken att lära sig ett yrke i fokus.

Det var först under 60- och 70-talet som begreppet *fritidshem* började användas och på den tiden var fritidsverksamheten riktad till yngre skolbarn. Fritidshemmets uppgift var då att i en hemlik miljö ge barnen tillsyn i form av avkoppling, stimulera till fritt skapande och husliga sysslor (Hippinen, 2011, s. 32-33). Under samma år får fritidspedagogerna möjlighet att utbilda sig.

På 1970-talet kom ett begrepp som kallas för *det moderna fritidshemmet*. Under denna tidsperiod trädde många kvinnor in på arbetsmarknaden och samtidigt blev det tydligt att fler ensamstående mammor var i stort behov av omsorg för sina barn. För att möta den ökade efterfrågan tog regeringen fram ett förslag till en förändring av organisationen grundskola, skola och fritidshem och denna förändring trädde i kraft under 1990-talet.

När sedan skolan genomgick olika förändringar gjorde även fritidshemmet det. Mot mitten och slutet av 1990-talet ökade kraven på individens förmåga att lära sig något nytt. Då uppkom begreppet *helhetssyn* vilket innebar att det skulle bli större krav på kunskaper och utbildning (Rohlin 2012, s. 15-17).

Vid slutet av 1990-talet tillkom ett styrdokument och en myndighet, skolverket, som ansvarade och såg till att dessa riktlinjer för fritidshemmet genomfördes. Den gamla synen som fritidshemmet bar med sig som fostrande institution ända från förra århundradet är nu helt ändrat till en pedagogisk verksamhet. Istället har man allt tidigare börjat prata om social kompetens, social utveckling och informellt lärande för barnet i fritidshemmet (Rohlin 2012, s. 20).

Fritidshemmet har genomgått många förändringar under många år. Under våren 2014 sker det ytterligare en ny förändring kring fritidshemmet. Denna gång kunde man konstatera att nya direktiv tillkommit och en ny högskoleutbildning startats. Fritidspedagogens titel ändras till grundlärare med inriktning mot fritidshem, för att tydliggöra uppdraget vi arbetar med.

I dagsläget är fritidshemmet historiskt sett en ny institution och genom skolans utveckling har den blivit en del av utbildningssystemet. Under det senaste året har fritidshemmets verksamhet utvecklats stort och består nuförtiden av enormt många barn i förskoleklassålder upp till årskurs 3. I många verksamheter finns idag starka kopplingar mellan skola och fritidshem och deras respektive undervisande innehåll.

Pilgren och Rohlin framhäver i boken *Fritidspedagogik - Fritidshemmets teorier och praktiker* (2011), *Det fria barnet* att skillnader i föreställningar gällande begrepp mellan olika lärares kategorierna är en del i det som skiljer skolan och fritidshem åt. De skriver vidare att undervisning inom skolan fokuserar på individens prestationer, medan lärande utanför skolan ofta sker tillsammans. Varje individs prestationer bedöms utifrån kunskapsmålen i skolan, medan lärarna på fritidshemmet arbetar utifrån ett mer informellt lärande där barnen lär sig både individuellt och tillsammans med andra (Pilgren och Rohlin 2011, s. 34-36).

I och med att fritidshemmen tidigare hade andra ändamål i sikte och dessutom kännetecknades av att det skulle vara för de fattiga barnen, kan ha betydelse för hur man ser på de olika verksamheterna idag både för klasslärarna, personal och övriga omgivningen.

Som ett led i att få igång utvecklingsarbetet i syfte att höja kvalitén i fritidsverksamheten gav skolverket 2013 ut en kunskapsöversikt. Här beskrivs att syfte och mål behöver införlivas i den dagliga verksamheten samt att dessa måste följas upp med kontinuerlig utvärdering som bör ingå i fritidspedagogens ordinarie planeringstid. Skolverket konstaterar också att ledningens roll behöver förtydligas och att ledningen behöver visa engagemang och vara väl insatta i fritidsverksamheten och då inte endast i det skriftliga uppdraget utan också i den vardagliga praktiken (Skolverket 2018 s. 16-17).

Vi kan se att fritidshemmets uppdrag under decennier tillbaka har varit att komplettera skolan. I dagsläget står det tydligt i läroplanen att fritidshemmen ska komplettera skolan. När vi blickar tillbaka på fritidshemmets historia kan vi konstatera att vår teori stämmer väl överens med att skolan anses vara viktigare än fritidshemmet inom skolverksamheten. Vi tolkar det som att det gamla tankesättet fortfarande sitter kvar och håller ett fast grepp om fritidshemmet än idag. Vi kan också ana att den konstaterade lägre status som fritidshemmet burit med sig också ställer till problem. Detta bidrar till att

klasslärare och fritidshemslärare inte har samma tankesätt när det gäller pedagogiken. Och med tanke på att de har olika synsätt på varandras yrkesroller så är det inte konstigt att samarbetet mellan dem fallerar.

Fritidshemmets styrning

I vårt yrke har vi många styrdokument, lagar, regler och värderingar vi behöver förhålla oss till. Vi gör ständigt olika tolkningar och överväganden över dessa dokument. Dessutom funderar vi dagligen på hur vi ska handla när det gäller frågor om etiska och moraliska överväganden som är kopplade till vårt dagliga arbete. Vi kommer här som en del i vår uppsats redogöra för syftet med fritidshemmets styrning och vilka mål vi har att följa.

Skollagen är en lag och måste följas och denna lag kan ge en bild av hur verksamheten ska skötas (SFS2010:800, kapitel 14). Det fastslås att fritidshemmet ska följa de riktlinjer som beskrivs i läroplanen (Lgr11) närmare bestämt skolans värdegrund och uppdrag (Skolverket 2018, s. 24).

Skolväsendet vilar på demokratins grunder. Det ska den främja alla elevers utveckling och lärande. Den ska förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på. (Skolverket 2011, s.7)

Hippinen beskriver i boken *Fritidshemmet - fritidslärares uppdrag på fritidshemmet och i skolan* att all personal som arbetar på fritidshemmet lyder under skollagen, (Lgr11, 2018) och *Allmänna råd med kommentar för fritidshem* (Skolverket 2014). Dessa tre olika dokumenten formar och utgår från en unik verksamhet med ett styrningsperspektiv. Det är härifrån som fritidshemmet utgår när fritidshemslärare ska planera sin dagliga verksamhet för eleverna. Vidare skriver Hippinen att eftersom fritidshemmets uppdrag inte är helt klar och saknar markant tydlighet kan kommunerna runt om i Sverige och skolledningen utgå från sina egna tolkningar och använda sig av fritidshemmet lite hur de vill och det kan innebära att verksamheten se olika ut på olika orter (Hippinen 2011, s. 36).

Skollagen är en lag som finns till för att styra fritidshemmet, förskoleklassen och grundskolan. De grundläggande bestämmelserna regleras av *Skollagen* (SFS 2010:800) och *läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet* (Lgr11, 2018) och de i *Allmänna råd med kommentar för fritidshem* (Skolverket 2014). Verksamheten i skolan ska enligt skollagen och läroplanen utformas med grundläggande demokratiska värderingar. Diskriminering ska motverkas, jämställdhet, jämlikhet och de mänskliga rättigheterna ska främjas och alla former av kränkande behandling ska motverkas. Skolan har

också till uppgift att ge det enskilda barnet möjlighet att delta i samhällslivet som en ansvarstagande medborgare (SFS 2010:800 kapitel 14).

Skollagen beslutas av riksdagen och innehåller grundläggande bestämmelser för skolan och förskolan. Under kapitel 14 behandlas fritidshemmet lite mer specifikt där skollagen framhåller att på fritidshemmet sker utbildning. Skollagen betonar att fritidshemmets uppgift är att komplettera skolan och se till att eleverna erbjuds en meningsfull fritid samt rekreation någon gång under eftermiddagen. Fritidshemmet skall stödja och främja elevernas utveckling och lärande. Utbildningen i verksamheten skall utgå från en helhetssyn på eleverna och ha elevernas behov som utgångspunkt. Det skall inom fritidsverksamheten finnas personal med rätt utbildning för att säkerställa att elevernas utveckling och lärande främjas. Elevgrupperna skall vara av lämplig storlek och lokalerna skall vara väl anpassade för ändamålet. Enligt Skollagen ska eleverna även i övrigt erbjudas en god miljö och de elever som behöver särskilt stöd i sin utveckling skall erhålla detta. Elever ska, enligt lagen, erbjudas plats på fritidshem fram till och med vårterminen det år då eleven fyller 13 år (Skolverket SFS 2010:800).

Det är regeringen som fastställer förordningar om skolans värdegrund, mål, uppdrag, riktlinjer och kursplaner. Kunskapskraven för grundskolan är myndighetsföreskrifter som fastställts av Skolverket (Lgr 2011, 2018).

Fritidshemmet skall tillämpa läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (Lgr11, 2018). Läroplanen markerar vikten av skolans uppdrag, att främja barnens harmoniska utveckling. I den uttrycks tydligt att varje lärare i skolan har ett eget ansvar att utveckla samarbetet med förskoleklass, skola och fritidshem. Ömsesidiga möten mellan de pedagogiska synsätten i dessa verksamheter kan berika barns och ungdomars lärande och utveckling och det är läraren och rektorn som enligt läroplanen ska se till att sådana möten och samarbeten sker (Skolverket, Lgr 11, 2018).

Styrdokumentet finns till för alla pedagoger inom skolan och alla som verkar inom skolans värld ska kunna ta del av det. Dessvärre används inte styrdokumentet kontinuerlig som grund utan mer som ett verktyg som finns i bakgrunden. Det är viktigt att vi kommer ihåg att använda den inom verksamheten.

Eftersom det är en skollag behöver alla oavsett yrkesroll i skolan använda den mer frekvent (SFS 2010:800).

I skollagen står det att fritidshemmet ska komplettera utbildningen i alla former av skola såsom förskoleklass, grundskola, grundsärskola och specialskola. Fritidshemmet ska stimulera elevernas utveckling och lärande samt erbjuda dem en meningsfull fritid och rekreation. Utbildningen ska utgå från en helhetssyn för eleven och elevens behov för att stödja varje elevs mångsidiga utveckling och lärande (SFS 2010:800 kapitel,14, §2).

Rektorns roll och ansvarsområde - om inte rektor tar sitt ansvar vem ska då göra det?

I denna del av vår uppsats kommer vi att kortfattat att redogöra för rektorns ansvarsområde när det gäller samverkan mellan klasslärare och fritidshemslärare.

Det är rektor som leder organisationen av pedagogisk verksamhet i skolans värld. Det är också rektor som bär den centrala rollen och är ansvarig när det gäller skola och fritidshemmets verksamhet. Vi vill här förtydliga att när det gäller samverkan mellan klasslärare och fritidshemslärare har rektor ett stort område att råda över.

Enligt styrdokumentet (Lgr 11, 2018) för skola, förskoleklassen och fritidshemmet står det under rektors ansvar att:

Rektor har ansvaret för skolans resultat och har inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att samarbetsformer utvecklas mellan förskoleklassen, skolan och fritidshemmet för att stödja varje elevs mångsidiga utveckling och lärande. (Skolverket 2018, s. 16-17)

Rektor har många viktiga uppgifter och en av dem är att organisera ledarskapet i skolan. Förväntan är stor av att hen ska klara av att hantera och lösa problem som uppstår. När vi i vår uppsats pratar om samverkan mellan klasslärare och fritidshemslärare kvarstår problemet som dessutom studsar automatiskt tillbaka till skolans ledare som i sin perfektion är rektor. Rektor förväntas att bli mer aktiv i att påverka den pedagogiska verksamheten när det gäller samverkan, men när vi i dagsläget ser är att vi fortfarande inte märkt någon förändring häpnar vi över att det fortfarande inte fungerar som det ska.

I skolverkets *allmänna råd för fritidshemmet* lyfts det vad rektorn bör göra när det kommer till dennes roll och ansvar.

Organisera verksamheten så att personalen i fritidshemmet ges utrymme att planera, följa upp och utveckla utbildningen, samt organisera verksamheten så att den stödjer samarbetsformer och erfarenhetsutbyten mellan personalen i fritidshemmet, förskoleklassen och skolan för att på så sätt kunna skapa ett helhetsperspektiv på elevens utveckling, lärande och utbildning. (Skolverkets 2018, s. 24)

I ett forskningsprojekt i Svedala kommun och som kallas *Lärande hela dagen* presenterade Nathalie Lindgren en forskningssammanställning om samverkan mellan skola och fritidshem. I den beskrivs det att i rektorns roll saknas en struktur och den är förutsättningen för att samverkan mellan pedagogerna ska fungera. Det betonas vidare att

Det finns inte heller en vision om hur samverkan ska fungera. Forskningen visar att det ibland råder makt-förhållanden mellan olika lärare och verksamheter. Likaså har lärarna i skolan företrädesrätt till att tolka hur samverkan ska se ut, det vill säga att de berättar vad de vill att fritidspersonalen ska göra i klassrummet. (Svedala kommun 2017, Nathalie Lindgren)

För att åstadkomma detta måste rektor tona upp sig och vara mer behjälplig för båda parter. Det ska finnas förutsättningar för att skapa samverkan och då behöver rektorn som bär ansvaret se till att det sker och att det finns tid till en gemensam planeringstid samt en reflektionstid att ta del av.

Det är i första hand rektor som ska ansvar för att samverkan i skolan ska fungera. Yrkesgrupperna på fritidshemmet är inte lika starka som lärarnas och det är därför som rektorn behöver ta ansvar för att alla parter på skolan ska samarbeta. Rektorn behöver arbeta fram en fungerande lösning så att det ska gynna alla som arbetar inom skolväsendet och även eleverna.

Gemensam reflektion

Hur kan vi då se på samverkan i dag mellan skola och fritidshem? I våra dilemman beskriver vi de svårigheter som uppstår med bristande arbetsbeskrivningar. Detta kommer sig kanske av den tidigare synen på fritidshem som mest stod för en omsorgsverksamhet. En ny roll har tillkommit i styrdokumenterna i och med den nya utbildningen som fritidshemslärarna har fått tagit del av när det handlar om barnens lärande och utveckling.

Klass- och fritidshemslärare ska samverka i elevernas utbildning men det är otydligt om vilken ansvarsfördelning och roll vi har mellan våra yrkesgrupper. Den exakta rollen som fritidshemsläraren har under skoldagen står ej beskriven. Verksamheten för fritidshemsläraren lyder under skollagen, skolverkets allmänna råd och läroplanen men det är fortfarande otydligt vilka styrdokument vi har att förhålla oss till där det finns en tydlig arbetsbeskrivning för vår yrkesroll. I läroplanen står det att rektorns ansvar är att utveckla samarbetsformer mellan fritidshemmet och skolan för att stödja varje elevs lärande och utveckling (Lgr 11, s. 17). Det man kan läsa i skollagen om samverkan är att fritidshemmet ska vara ett komplement till skolan. I läroplanen står det att begreppet undervisning i fritidshemmet ska bestå av omsorg, lärande och utveckling som utgör en helhet (Lgr 11, s. 22).

Hur kan vi göra för att tydliggöra vår profession och roll som fritidshemslärare i skolans värld? Och hur ska vår arbetsbeskrivning bli mer tydlig för oss och för klassläraren? Reflektionen av vår otydliga roll är att den skapar en onödigt irritation mellan yrkesgrupperna i skolan som vi önskar att få bort. Genom att se och reflektera över våra dilemman utifrån flera perspektiv kan vi även se på vår egen roll på ett annat sätt. Vi kan visa förståelse för klasslärarens uppgift och försöka hitta en bra samverkan emellan oss där vi känner att vi jobbar mot samma mål som i det här fallet handlar om elevernas förutsättningar för att uppnå kunskapskraven. För att komma dit måste båda parter prata om sin syn på elevernas lärande och detta kan i sin tur leda till en bättre samverkan då vi har en gemensam grund att stå på. I boken *Arbetsgruppens psykologi* kan man läsa om självreflektion som en form av självvärdering där man jämför hur andra samarbetar eller sköter sina uppgifter i jämförelse med sina egna insatser i arbetet. Det är viktigt att vi arbetskollaborer emellan ger varandra utrymme till självreflektion så att vi inte fastnar i våra egna tankar om att det bara finns en lösning som man själv utövar (Lennér Axelson & Thylefors 2005, s. 144-145). Vi behöver hjälp med att uppnå en bättre samverkan med en tydligare arbetsbeskrivning från ledningen att förhålla oss till. Det är rektorn som leder skolans organisation av pedagogisk verksamhet samt samverkan mellan klasslärare och fritidshemslärare.

Chefens roll och betydelse är viktig och de har makt att påverka vår tillvaro och fördela arbetsuppgifter samt styra arbetsenheten som helhet (Leneér Axelson & Thylefors 2005, s. 98). Ett hinder som gör det lite mer svårjobb är att hitta en bra samverkansform trots att det kan se så olika ut från en skola till en annan på grund av bland annat ledning, personal, elever samt organisation och just därför är det så viktigt att befatta sig med dessa frågor. Vi har inte kommit fram till någon lösning men vi har försökt kartlägga hur vår situation ser ut och att vi kan se och reflektera över våra dilemman utifrån ett annat perspektiv. Vilket gör det möjligt för oss att öppna upp fler dörrar till att nå en bättre samverkan mellan fritidshemslärare och klasslärare.

Hans-Åke Scherps studier kring lärares lär- och utvecklingsmiljö säger oss en hel del. Scherp har i sina studier kommit fram till många konkreta lösningar på hur en samverkan och kommunikation skulle kunna förbättras mellan klasslärare och fritidshemslärare. Olika faktorer påverkar oss människor på olika sätt. Inom skolväsendet är det viktigt att man hittar ett bra sätt där man kan kommunicera med varandra för att gynna ett gott samarbete mellan olika yrkesroller och yrkeskategorier. Scherps undersökning säger oss att ett fungerande arbetslag, där lärarens trivsel prioriteras är viktigt. Vi upplever att på våra arbetsplatser varierar trivseln väldigt kraftigt och vi kan sakna det stöd man kan förvänta sig att få av sina kollegor och vi saknar också en anda i skolan som uppmuntrar variation i arbetssättet.

En annan konkret lösning som Scherp betonar är regelbundna utvärderingar med samsyn, lärande av vardagen, samtal om det man lyckats med och ett kritiskt undersökande av olika arbetssätt. Även dessa samtal saknar vi på våra arbetsplatser. Vi känner att vi borde framföra våra och Scherps tankar till ledningen framöver. Det skulle bara innebära fördelar om de olika yrkesgrupperna får till en bra samverkan under hela dagen.

Slutord

Vi kommer i denna del av vår uppsats diskutera hur trovärdig vår undersökning är och hur vi kommit fram till det.

Syftet med vårt självständiga arbete var att ta reda på vilket sätt samverkan mellan klasslärare och fritidshemslärare kan se ut. Våra frågor har kretsat kring hur samverkan idag sker mellan klasslärare och fritidshemslärare samt hur vi i framtiden skulle önska att de ser ut. För att få svar på dessa frågor har vi sett på fritidshemmet genom ett historiskt perspektiv, genom forskning och genom att reflektera över våra praktiska kunskaper och de erfarenheter vi bär med oss. Den analys av styrdokumentet som vi gjort säger oss att vi inom vårt yrke har många lagar, regler och värderingar vi behöver förhålla oss till. Vi gör ständiga olika övervägande och tolkningar av dessa dokument. Vårt arbetssätt när det handlar om etiska och moraliska värderingar sker via tolkningar vilka i sin tur är kopplad till vårt arbete. Det vi kan se med samverkan mellan dessa två yrkesroller är att de växlar mycket beroende på olika skolor och arbetsplatser. Samverkan är en ledningsfråga och givetvis även en utbildningsfråga, men en väldigt stor del hänger också på individens egna ansvar att se till att det fungerar.

Att skriva vår uppsats om samverkan har inte varit det lättaste. Under skrivprocessens gång har tankarna vandrat fram och tillbaka och många gånger har vi funderat på vad vi verkligen gett oss in på. När vi står här i slutet av vårt arbete kan vi med gott samvete kliva åt sidan för att kunna titta tillbaka på vårt dilemma och konstatera att vi både blivit klokare men också mer förvirrade av de val vi gjort och sättet vi uttryckt oss på. Men samtidigt har vi fått nya infallsvinklar och kan se vårt dilemma från andra perspektiv.

I vårt dilemma beskriver vi svårigheter med att belysa samverkan mellan fritidshemslärare och klasslärare. Detta kommer sig kanske av att fritidshemslärare traditionella roll har från en början enbart handlat om omsorg medan det nu även handlar om utbildning. I de olika forskningsrapporterna vi har tittat på är författarna samstämmiga om att samverkan mellan skola och fritidshem har varit undermåligt. Genom deras synsätt har vi fått svar på våra frågor och kan konstatera att det finns många hinder som behöver ses över för att en samverkan ska kunna fungera mellan dessa parter.

I vår undersökning har vi utgått från hermeneutik, praktisk kunskapsteori och även våra egna erfarenheter. Tack vare dessa teorier har vi fått en djupare insikt i problematiken kring samverkan.

Vi anser att det vore en fördel för eleven att både yrkesgrupperna samverkar. Det vore bra om kommunikationen hade fungerat mellan de båda verksamheterna för i slutänden ska de två yrkesrollerna

kunna erbjuda varje enskild elev ett lärande som ska vara lustfyllt. Eftersom det tydligt står att klasslärare och fritidhemslärare ska arbeta tillsammans under skoltid behöver det förtydligas hur denna samverkan ska se ut i de olika verksamheterna.

Vi inser att samverkan inte ligger helt på den enskilde pedagogen utan det är mer invecklat än så. Vi kan konstatera att för att samverkan ska fungera mellan klasslärare och fritidhemslärare behöver man på allvar belysa dessa frågor. Vi har kommit fram till att det här är ett problemområde som är viktigt att stanna upp vid och fundera mera på. Det skulle också behöva diskuteras på en mycket högre nivå kanske även politiskt.

Vi vill rikta ett stort tack till vår handledare Synne Myreböe för att ha bidragit med ett enormt stöd och det oförglömliga engagemang du visat oss under hela skrivprocessens gång. Vi vill också tacka varandra för det goda samarbete vi har haft under tiden vi skrivit vår c-uppsats.

Claudia Furtado och Marie Strömberg

Stockholm, februari 2020

Litteraturlista

Bjereld, U. & Demker, M. & Hinnfors, J. (2009). *Varför vetenskap? - Om vikten av problem och teori i forskningsprocessen* Lund: Studentlitteratur AB.

Bohlin, H. (2009). *Tyst kunskap - Ett mångtydigt begrepp I: Bornemark, J. & Svenaeus, F. (red.) (2009). Vad är praktisk kunskap?* Huddinge: Södertörns högskola.

Calander, F. (1999). *Från fritidens pedagog till hjälplärare - Fritidspedagogers och lärares yrkesrelation i integrerade arbetslag.* Uppsala: Universitatis, Elanders, Stockholm.

Dewey, J. (2004). *Individ, skola och samhälle - Utbildningsfilosofiska texter.* 4 utgåvan. Stockholm: Natur & Kultur.

Forskningsartikeln: *Samverkan - Skola och Fritidshem, forskning i korthet* maj 19, 2017

<https://kvutis.se/samverkan-skola-och-fritidshem-forskning-i-korthet/> februari 22, 2020

Hammrén, M. (2005). *Skriva - en metod för reflektion.* Stockholm: Santérus Förlag.

Hansen, M. (1999). *Yrkeskulturer i möte - Läraren, fritidspedagogen och samverkan.* (Göteborg Studies in Educational Sciences). Göteborg: Acta Universitatis Gothoburgensis.
<http://www.avhandlingar.se/avhandling/6a3ff84578/> februari 22, 2020

Hippinen, A. (2011). *Yrkesroll i förändring. I: A.S, Pihlgren (red.), Fritidshemmet - fritidslärares uppdrag på fritidshemmet och i skolan.* (1. uppl.) Lund: Studentlitteratur AB.

Lennér Axelson, B. & Thylefors, I: (2005). *Arbetsgruppens psykologi.* (4 upplagan). Stockholm: Natur och kultur.

Patel, R. & Davidson, B. (2011). *Forskningsmetodikens grunder - att planera, genomföra och rapportera en undersökning.* Lund: Studentlitteratur AB.

Patel, Runa & Davidsson, B. (2019). *Forskningsmetodikens grunder. Att planera, genomföra och rapportera en undersökning.* 5 upplagan. Lund: Studentlitteratur AB.

Pihlgren, A.S, & Rohlin, M. (2011). *Det fria barnet. I. Klerfelt, A. & Haglund B. (red.), Fritidspedagogik - fritidshemmets teorier och praktiker.* Stockholm: Liber AB.

Pihlgren, A.S, (red). (2015). *Fritidshemmet och skolan - Det gemensamma uppdraget* Lund: Studentlitteratur AB.

Rohlin, M. (2012). *Fritidshemmets historiska dilemman. En nutidshistoria om konstruktionen av fritidshemmet i samordning med skolan*. Stockholms universitets förlag.

Scherp, Hans-Åke. (2002). *Lärares lärmiljö – Att leda skolan som lärande organisation*. Karlstad: Karlstad University Studies, 2002:44 februari 22, 2020

Skollagen

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/skollag-2010800_sfs-2010-800 februari 22, 2020

Skolverket (2014) *Allmänna råd med kommentarer för fritidshem* (februari 15, 2020)

[file:///C:/Users/ab71523/Downloads/pdf3301%20\(3\).pdf](file:///C:/Users/ab71523/Downloads/pdf3301%20(3).pdf) februari 22, 2020

Skolverket (2018) *Läroplan för grundskolan, förskoleklass och fritidshemmet 2011: (reviderat) 2018*. Stockholm.

<https://www.skolverket.se/publikationsserier/styrdokument/2018/laroplan-for-grundskolan-forskoleklassen-och-fritidshemmet-reviderad-2018> februari 22, 2020

Tyson, R. (2019). *Bildning och praktik kloket i skola och undervisning*. Stockholm: Natur och kultur.

Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning 2002*: Elanders.

<file:///C:/Users/ab71523/Downloads/HSFR.pdf> februari 22, 2020

Waldermarson, Y. (2009). *Vad är praktisk kunskap? - En inledning till ämnet och boken I*.

Bornemark, J. & Svenaeus, F. (red). Huddinge: Södertörn studies in practical knowledge 1.